«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 4 iyun (Çərşənbə günü) tarixli 195-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Çaharşənbə, 5 ramazanül-mübarək sənə 1337. 4 həziran 1919 sənə.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublədir.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırıncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Daxiliyyə Nəzarətindən təkzib

Bu axır vaxt bir para məhəlli [yerli] qəzetələrdə Azərbaycan Cümhuriyyəti dairəsində yaşayan rusların Könüllü ordu tərəfindən əsgərliyə dəvət edilmələri haqqında xəbərlər dərc edilməkdədir. Bununla elan edirəm ki, Azərbaycan Cümhuriyyəti dairəsində Könüllü ordu tərəfindən heç bir istihzari-əsgəriyyə [hərbi çağırış] və könüllü cəm edilməsi təsəvvür edilməyir və buna yol verilməz. Təhqiq edilməmiş və məqsədən bu cürə yalan şayiələr buraxmaqla əhali arasında həyəcana bais olan qəzetələr mənim tərəfimdən şiddətli məsuliyyətə cəlb ediləcəklərdir.

Daxiliyyə naziri:
Nəsib bəy Yusifbəyli

XANISTAN-ERMƏNİSTAN

Tam bir il qabaq idi. Osmanlılar Naxçıvana girdilər, hökumət qurdular. Az vaxtda rahatlıq və asayişi yerinə gətirdilər. Buna görə hər kəs özlərinin xilaskarları olan Osmanlılardan az-çox razı olurdular. Lakin bircə xanlar məmnun görünməyirdilər. Çünki rus zamanındakı xan və bəyliklərini sürəmməyirlərdi. Nüfuz və sərvətləri gün-gündən azalırdı. Alverçilər kimi ticarətlə məşğul olmağa, az da olsa zəhmətkeşlər kimi çalışmağa məcbur olurlardı. Xanlıqları, hakimlikləri, pulları, məişətləri, kefləri tamam daralır, günləri isə qaralırdı.

Çox çəkmədi, Osmanlılar çəkildi. Naxçıvan öz başına qaldı.

Xan və bəylərin günü doğdu. Çünki təşkilatsız camaata, avam məxluqa xan, bəy lazımdı.

Xani-Naxçıvanskilər [Naxçıvan xanları; Naxçıvanski familiyasından olan xanlar]: cəfərqulular, kəlbəlilər, meymunvəlilər, qənbərəlilər, əmirəlilər, bayraməlilər yenə iş başına, camaat boynuna keçdilər.

Zaman və hal da başqa idi. Camaat bunlara, bunlar camaata lazım görünürdü. Xeyli vaxtdan bəri nüfuzdan, hakimiyyətdən, zövq və səfadan düşmüş xanlar, ilk öncə canü dildən [candan və könüldən, ürəkdən] çalışdılar, təşkilat yapdılar, pul topladılar, qoşun yığdılar. Bunların qeyrət və zəhmətlərini görən camaat isə daha artıq həmiyyət və millətpərəstlik göstərdilər. Pul olsun, adam olsun, əsirgəmədilər.

Az vaxtda on minə qədər qoşun yığıb sərhəddə qoydular. Ermənilərin bir neçə şiddətli hücumlarını aslanca dəf etdilər. Onlara hədlərini bildirdilər, son nəfəslərinə qədər vətənlərini müdafiə edəcəklərinə and içdilər. Bütün lazımlı yerlərə, sərhədlərə qoşun doldurdular. Dəmiryollara adamlar qoydular. Bütün xətti əllərinə keçirdilər, işlətməkdə davam etdilər. İdarələri tənzim eylədilər. Kiçik bir Parlament tərzində böyük bir Milli Şura vücuda gətirdilər. Milli Şura başına Qənbərəli Bənaniyarskini, qoşun komandanlığına Kəlbəli Naxçıvanskini keçirtdilər.

İşlər, idarələr bir xeyli vaxt yolu ilə getdi. Naxçıvan, Şərur, Sürməli və İrəvanın da bir qismi müstəqil, rahat, kiçik bir məmləkət halına döndü.

Xanların, bəylərin və bunların adamlarının cibləri doldu, qarınları şişdi, qafaları qızdı, ürəkləri böyüdü, gözləri açıldı, boyunları yoğunladı, kefləri kökəldi. Yavaş-yavaş uzun zəhmət çəkmək, həmiyyət göstərmək artıq görüldü.

Mətlub [arzulanan şey] hasil olmuş, hakimiyyət qazanılmışdı. Şimdi yenə əski sənətə, camaatı soymağa, on dörd-on beş yaşındakı cavanları əsgərliyə (?) götürməyə, gözəl şux qızlar axtarmağa, onu-bunu qorxudub pul yığmağa... bilməm nələrə, nə alçaqlıqlara başlamaq lazımdı.

Böylə də oldu:

Kəlbəlilər və küçədaşları əski heyvani xasiyyətlərini unutmadılar. Biçarə camaatın canına dalaşdılar, hər biri birər soyğunçuluğa girişdilər:

Milli Şura rəisi Qənbərəli bəyin qardaşı Əmirəli bəy [Bənaniyarski], xalası oğlu Bayraməli bəylə bərabər Bakı-Culfa dəmir yolunun Culfadakı dəmir, taxta, sement və qeyrə əşyasını tamamilə satdılar.

Cəfərqulu xanın oğlu Davud xan Naxçıvanın, Makunun buğdasını vaqonlarla Ermənistana daşıdı. Az vaxtda böyük pullar qazandı.

İrəvandakı Azərbaycan vəkilimiz [Məhəmməd] xan Təkinskinin ataşemiliteri [hərbi attaşesi] Xanlar xan Naxçıvanski üç gündə bir Ermənistandan Naxçıvana keçib alverlə məşğul olur və Azərbaycanın siyasi nümayəndəsinin siyasi sandığını siyasi kağızlar yerinə Nikolay kağızları ilə doldururdu. Və indi də doldurmaqdadır.

Xanların, bəylərin və bunların cibdaşlarının sandıqları pul, qarınları kabab və şərabla dolduğu vaxt, yazıq Azərbaycan zabitləri yeməyə çörək tapmayırdılar. Aylarca zəhmət və məşəqqət içində vəzifələrini görürdülər.

Son vaxtlarda zabitlərin çörəkləri deyil, özləri də artıq görüldü.

Çünki xanların alverlərinə, qoşun içindəki intriqalarına, camaat arasındakı soyğunçuluqlarına əngəl olurdular.

Bunların, bu yaramaz qonaqların oradakı ömürləri də çox sürmədi.

Azərbaycanın Naxçıvan qubernatoru Cəfərqulu xanın və qoşun rəisi Kəlbəli xanın arzuları, ingilislərin təşəbbüslərilə məzkur [adı çəkilən] zabitlər günün birində Naxçıvandan qovuldular. Bu qovulmadan sonra bütün meydan xanların keflərinə qaldı. Bundan istifadə unudulmadı:

Xanlar Ermənistana, ermənilər Xanıstana – Naxçıvana keçib gəlməyə, əski dostluqlarını təzələməyə üz qoydular.

Bu dostluqlardan sonra, çoxdan bəri məyus duran cənab [Aleksandr İvanoviç] Xatisovun könlü açılmağa, kefi gəlməyə başladı.

Xatisov könlünün böylə qolay açıldığını hiss edincə ermənilərə Naxçıvan yolunu açmaq, kefinin böylə dostluqlarla tez gəldiyini anlayınca Xanıstana – Naxçıvana gəlmək xəyalına düşdü və bu xəyal get-gedə xanların, bəylərin yardımları sayəsində bir həqiqət oldu:

Xatisov və kampaniyası ingilisləri rahatsız etməyə, İrəvan-Culfa-Təbriz dəmir yolunu, Şahtaxtı-Maku-Bayəzid xəttini vaxtilə tutmaq lazım olduğunu anlatmağa, təşviq etməyə can və başla çalışdılar.

Azərbaycanla Osmanlıların həmhüdud olmalarından çox da xoşlanmayan ağa ingilislər, türklərin zərərinə olan Böyük Ermənistana yardımdan çəkinmədilər.

Naxçıvan, Şərur və Sürməli uyezdlərinin tamamilə Ermənistana ilhaqını [birləşdirilməsini] münasib gördülər.

Bu münasibəti qabaqca, təbii, Naxçıvan camaatına açmaq olmazdı. Bunu ingilislərin, ermənilərin özləri də yaxşı bilirlərdi.

Burasını da yaxşı bilirlərdi ki, pula qulluğa kasıblardan, qara camaatdan artıq yenə onlara alışan, zövq və keflərə adət edən dövlətli xanlar, bəylər həvəs edərlər.

Buna görə, hər şeydən qabaq xanlarla uyuşmaq vacib bilindi. Və yüngüllüklə də uyuşuldu...

Lakin arada bircə çətinlik qalmışdı: hüdudda və içəridə müdafiəyə hazır on min qoşun vardı. Bunları bir cür aldatmaq, gücdən salmaq lazımdı.

Son vaxtlarda Xatisovla qan və cib qardaşı olan Kəlbəli xan bunun da qolayını tapdı.

Dəhnə kimi təbii qalada duran müsəlman qoşununu təbdil [dəyişiklik] bəhanəsilə oradan özgə yerə çəkdi. Dəvəli-Dəhnə yolunu ermənilərə açdı. Ac, çılpaq iki yüz erməni qoşunu ingilis zirehli vaqonlar[ıy]la birdən sərhədi keçib Naxçıvana – bu Xanıstan paytaxtına girdi. Ermənilər ingilislərlə bərabər, təslim olmaq istəməyən qeyrətli Hacı Mehdini və qeyri başçıları tutub Qars fədailəri kimi Batuma, oradan da Malta adasına göndərmək istədilər. Lakin onlar tutulmayıb qaçdılar. Onlar qaçınca, camaat da başsız, komandansız qalıb təslimə məcbur oldular.

Ermənilər mayın 9-da bütün şəhərə və mahala zəhmətsizcə sahib oldular.

Xanlar, sərtacları [başlarının tacı; əzizləri] Xatisova və məiyyəti daşnaklara verdikləri böyük və təntənəli übudiyyət [köləlik; itaət] duz-çörəyiylə Xanıstanın Ermənistana ilhaqını elan etdilər.

İştə, ermənilər böylə ingilis və tülkü üsuluyla Azərbaycanın ən məhsullu, bərəkətli və əhəmiyyətli yerlərinə sahib, yarım milyonluq bir nüfusa [əhaliyə], böyük bir türk kütləsinə ağa oldular. Həm də bu böyük nemət və şərəfə bir nəfərlərinin burnunu qanatmadan, böyük bir fədakarlıq göstərmədən nail oldular.

İştə, bizimlə ermənilərin fərqi!

İştə, bizim xanlarla erməni xanlarının halı!

İştə, ümumiyyətlə zəhmətkeşlər ilə rahatlığa öyrənən xanların, bəylərin yapacaqları!

Yüz il qabaq Cəfərqulu xanın dədəsi Kəlbəli xan Naxçıvanı xəyanətlə ruslara təslim etmişdi, indi də oğlu Kəlbəli xan ermənilərə təslim etdi.

Nə acı, acı olmaqla bərabər, nə qədər doğru təsadüf!

Bunları yazan vaxtda bir hiss, bir fikir həmişə zehnimi tırmalayırdı, rahatsız edirdi:

Kim bilir mərhəmətli Azərbaycan vücudunda nə cür qurdlar, əski rüşvətciliyə, xainliyə alışmış nə qədər xanlar-bəylər, köhnəsi kimi qulluq etməyə adət etmiş, öz faydası üçün millətini, istiqlalını satmaya hazır neçə alçaq məmurlar var?

İştə, qabağımızda Naxçıvan xanları!

İştə, ürəyimizdən heç vaxt çıxa bilməyən gözəl Naxçıvan, Şərur torpaqları!

İştə, Xanıstanın Ermənistana ilhaqı!

İştə, sizə qiyamətə qədər yaddan çıxmayacaq canlı bir misal!

Ümidvar

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Royter acentəliyindən)

Londondan xəbər verirlər ki, Orlando Vilsona verdiyi öz cavabında həqiqəti etiraf etməyir ki, Avstriya-Macarıstanın məhv olması İtaliyanın arzularının məhdud bir hala salınmasına bais olar.

Orlandonun Vilsona verdiyi cavabında deyilir ki, İtaliya nümayəndələrinin tələbatı əski və yeni İtaliya hüquqları ilə əsaslanır. Orlando izhar edir ki, Alp dağlarını təzə sərhəd vermək qərarının böyük əhəmiyyəti olacaqdır. Bu şərtlə ki, şərq tərəfi müdafiəsiz qalmamış ola və Qara dəniz ilə Bəhri-Səfidə [Aralıq dənizinə] tərəf axmaqda olan nəhrlər arasındakı Movozo silsileyicibalı [dağ silsiləsi] İtaliya müstəmləkəsinə daxil ola. Sonra Orlando isbat edir ki, Vilson istiqlaliyyət tərəfdarı olduğuna görə, Fiume hüququnu etiraf etməlidir. Bu şəhərin camaatı izhar etmişlər ki, şəhər qədimdən İtaliya şəhəri olmuşdur. Fiume portunun beynəlmiləl əhəmiyyəti haiz olduğu [daşıdığı] münasibətilə bu portun İtaliyaya verilməsi rədd edilərsə, o zaman ən əvvəl Antverpen, Genuya və Rotterdam kimi beynəlmiləl portlar malikiyyəti dəxi imtina edilməlidir. Sonra axırda Orlando əlavə edir ki, müzakiratda mətanət lazım olduğuna baxmayaraq, İtaliya heyəti ümumi sazişə nail olmaqdan ötrü həmişə güzəştə getmişdir.

- "Havas" acentəliyi xəbər verir ki, fransız dairələrində məlum olduğu üzrə Almaniya 70% dəmir, 30% kömür və 20% potaş mədəniyyatını [mədənlərini] itirəcəkdir.

- Yenə Parisdən "Havas" acentəliyi xəbər verir ki, dünən bütün Fransada işlər başlanmışdır. Paris adi halına düşmüşdür. Dərzi dükanlarından başqa hər yerdə işləyirlər. Dərzilərin tətili davam edir. Paris dairələrində böylə təsəvvür edirlər ki, Kiao-Çao məsələsinin həlli İtaliya heyətinin qayıdacağına ümid verir. Təsəvvür edildiyinə görə, Yaponiya hüququnun etiraf edilməsi [ilə] İtaliyanın da Fiumeyə haqqı olduğu Konfrans tərəfindən təsdiq edilmiş deməkdir.

Amerika Məclisi-Əyanında

Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Amerika Məclisi-Əyanında [Senatında] Şerman Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] məsələsi haqqında müzakirə açaraq izhar etmişdir ki: Cəmiyyəti-Əqvam məramnaməsi milləti keyfəmayəşa [öz kefinə görə, özbaşına] tərəfdarları tərəfindən kontroledici bir Parlaman vücuda gətirilməsi üçün inqilabi bir təşəbbüsatdır. Şerman Vilsonu ona görə müttəhim edir ki, o, İngiltərənin təzyiqi altında Çin, Polşa və İtaliya haqqında verdiyi sözünə əməl etməmişdir. Şerman demişdir ki, Cəmiyyəti-Əqvam Amerika Hökumətini dərəbəylik [vassal] bir ölkəyə döndərəcəkdir.

Riqa cəbhəsində

Kopenhaqdan teleqraf edildiyinə görə, Libavadan Berlinə xəbər verirlər ki, Latviya Hökuməti alman əsgərlərinə Latviyada qalmaq icazəsi verilməsini Almaniya hökumətindən xahiş etmişdir. Çünki bir tək latışlar cəbhəni bolşeviklər əleyhinə saxlamaqdan acizdirlər. Şiddətli müharibədən sonra Riqanın bir hissəsi işğal edilmişdir. Hal-hazırda cəbhə Riqadan Mitava dəmiryol xəttinə qədərdir.

- Rəsmi məlumata nəzərən, Əfqanıstan sərhədində ciddi müharibələr vüqu bulmayır. Arabir ingilis aeroplanları Kabil və Cəlalabadda əfqan qoşunları üzərində teyr edirlər [uçurlar].

- Nemeslərin 20 ədəd sualtı qayıqları Sivansi boğazında məhv ediləcəkdir.

- Yokohamada olan yanğından orada 2 min ev məhv olmuşdur.

- İstanbul - Burada 12 nəfər "İttihad-Tərəqqi" firqəsi başçılarının işləri divani-hərbdə [hərbi məhkəmədə] mühakiməyə başlanmışdır. Bunların cümləsində sabiq Xariciyyə naziri Xəlil bəy [Məntəşə] vardır. Bundan əlavə, müqəssirlər cümləsində Ənvər, Tələt və Camal paşalar vardır ki, bunlar vaxtilə İstanbuldan qaçmışlardır. Bunlar da mühakimə ediləcəkdir.

- Əfqanıstanda birinci olaraq vəzarətlər [nazirliklər] təşkil edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü günortadan sonra nemeslərin əks-təkliflərinin ikinci hissəsi Sülh Konfransına verilmişdir. Bu təklif 150 səhifədən ibarətdir. 88 səhifəsi litoqrafiya ilə çap edilib 20 nəfər mütərcimə tərcümədən ötrü verilmişdir. Bu sənədləri mütərcimlər fransız və ingilis dillərinə tərcümə edirlər.

Adriatik barəsində saziş

"Tayms" qəzetəsi xəbər verir ki, Adriatik dənizi barəsində sazişlik əmələ gəlmişdir. Bu barədə qəzetə zeyldəki [aşağıdakı] məlumatı verir:

Prezident Vilson – ki bu gün Yuqoslovak nümayəndələri ilə görüşəcəkdir – Orlando tərəfindən tərtib verilmiş olan layihəni təsvib eyləmişdir [bəyənmişdir]. Bu layihənin ümdə maddələri bundan ibarətdir: Fiume şəhəri Sivşardan başqa şəhərin qərb cəhətində olan yerlərlə bərabər Cəmiyyəti-Əqvamın təhtihimayəsində [himayəsi altında] müstəqil bir dövlət təşkil edilir. Bu dövlət İtaliya ilə həmsərhəd olacaqdır. Fiumedən Leybaxa gedən dəmiryol da bu dövlət ixtiyarında olacaqdır. Zara və Subeniko İtaliya himayəsində olacaq. Bu qitə Dalmaçya boyunda heç bir torpaq iddiasında olmamalıdır. Hərbi nöqteyi-nəzərlə əhəmiyyəti olan Serşu, Lusbik və Pisa cəzirələri [adaları] İtaliyanın hökmranlığı altında olacaqdır. Digər tərəfdən Albaniyanı idarə etmək üçün Cəmiyyəti-Əqvam İtaliyaya mandat verir.

İngiltərənin Sülh Şurası rəisinin protestosu

İngilis Sülh Şurası rəisi Çarlz Tredelyan "M. K." qəzetəsində şimdiki sülh müahidəsinə [sazişinə] protesto edir. Müma-ileyh [adı çəkilən şəxs] deyir ki, indiki sülh müahidəsi yalnız müvəqqəti hərbin dayandırılmasına bais olur. Bu sülh müahidəsinə beynəlmiləl əhəmiyyəti olan sülh aparatı demək olmaz. Beynəlmiləl demokratiya Vilsonun sözlərində göstərilən sülhə ümidvar olurlar. İndiki müahidə isə ciddi tənqidata möhtacdır.

* Almanların Versal Sülh Konfransına verdikləri əks-təklifdə Lloyd Corc, Vilson, Pişon və Bonar Lounun nitqlərinin xülasəsi yazılmışdır. Almanlar bəyan edirlər ki, 1917-ci sənə aprelin 2-də söylədikləri nitqlərlə Vilson nöqteyi-nəzərinə müvafiqət edirdilər [uyğun mövqe sərgiləyirdilər]. Onlar bəyan edirdilər ki, Müttəfiqlər Almaniya milləti ilə deyil, Almaniya cahangirliyi [imperializmi] ilə müharibə edirlər və almanların sülh və müsalimət [əminamanlıq] içində tərəqqi etmələrinə mane deyildirlər. Ona görə Almaniya milləti indiki dağıdıcı sülh deyil, ədalətli sülh gözləyirdilər.

Alman mürəxxəsləri

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü əks-təklifin Müttəfiqlərə təslim ediləcəyini nemeslər gözləyirlər. Alman sülh mürəxxəslərindən [nümayəndələrindən] 56 nəfəri Versaldan Berlinə əzimət edəcəkdir [yola düşəcəkdir]. Rantsau öz svitası ilə [məiyyəti ilə, onu müşayiət edənlərlə] ya Spa, yaxud Berlinə əzimət edəcək, sonra yenə qayıdacaqdır.

İranın tələbi

İran sülh mürəxxəsləri [nümayəndələri] Parisdə Sülh Konfransına bir müxtirə [nota, yazılı qeyd] vermişlərdir. Bu müxtirədə mürəxxəslər İranı 13-15-ci əsrlərdə olan sərhədlərində müstəqil bir dövlət görmək istəyirlər. Bakının, Tiflisin də İrana mülhəq edilməsini [birləşdirilməsini] tələb edirlər. Bu barədə Fransanın "Tayms" qəzetəsi yazır:

"Sülh Konfransında bir çox tələblər görmüşdük, lakin iranlıların tələbi kimi tələb görməmişdik."

- İtaliya Kabinəsi qət eyləmişdir [qərar vermişdir] ki, İtaliya sülh mürəxxəsliyindən [nümayəndəliyindən] imtina edən üç nəfərin əvəzinə yenidən üzvlər təyin edilsin. Fiume və Dalmaçya məsələləri hələlik həll edilməmişdir. Fransız qəzetələri fransız ilə İtaliya arasında siyasi bir ittifaq əqdini lazım görürlər. Zira Avropanın gələcəyi iki böyük latın millətinin ittifaqından asılı olacaqdır.

- "Jurnal de Deba" qəzetəsi yazır ki, fransız istila qoşunlarının baş komandanı general Feyel Koblensə əzimət eyləmişdir [getmişdir]. Almanlar sülh imzasından imtina edəcəyi təqdirdə, almanlara qarşı nə kimi tədbirlər ittixaz edilməsi [tədbirlər görülməsi] barəsində general Lidjet ilə məşvərətdə bulunacaqdır.

- Müttəfiqlər İsveçrə Hökumətinə müraciət edərək, Almaniyanın yenidən abluka altına [blokadaya] alınmasında İsveçrənin də iştirak etməsini təklif eyləmişsə də, İsveçrə müsbət cavab verməmişdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Maliyyə nazirinin köhnə kağız pulların qəbulu haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

1) Adi pulun dörddən üç hissəsi mövcud olmazsa, yaxud imzalar olmazsa, yaxud iki nömrədən bir nömrə çıxarmaq mümkün olmazsa, öylə pullar qəbul ediləmməz və dəyişdiriləmməzlər. Habelə iki və yaxud bir neçə hissəyə təqsim edilmiş [bölünmüş] pulların parçaları bir-birlərinə yaxınlaşdırıldıqda bir pul kimi olmazsa, o vaxt bir pulun hissələri olduğunu sübut edəcək əlamətlər olmadığından, qəbul ediləmməz.

2) Birinci maddələrdə göstərilən əlamətlər vücudu olarsa, pulun köhnəliyi nəzərə alınammaz, xəzinə və başqa kassalarda qəbul və dəyişdirilə bilər.

Bu qətnamə elam edilməlidir [bildirilməlidir]: Qəbul etmək istəməyən əşxas [şəxslər] məhkəmə vasitəsilə 100 rubləyədək cərimə və yaxud üç günədək həbsxanaya alınacaqdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Portfelsiz nazir [Xoren] Amaspur Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən rica etmişdir ki, Nəzarətin Vükəla Şurasına idxal ediləcək bütün qanun layihələri onun üçün göndərilsin.

- Məsai Nəzarəti Vükəla Şurasına müraciətən rica etmişdir ki, Mərkəzi Ev Komitəsinin Ərzaq şöbəsinin 1230 və 1221 nömrəli müraciətlərinə məbni [əsasən], Məsai Nəzarətinə ziraət və fəllahət [əkinçilik və kənd təsərrüfatı] makinaları alınmasından ötrü pul buraxılsın.

- Bəhriyyun [Dənizçilik] və Losiya Direksiyası Məsai Nəzarətindən işbu sənənin 26 noyabr dekreti mövcibincə [əsasında] 17 yaşından artıq olanların məvaciblərinə 360 rublə, 17-dən əskik olanlara 180 rublə artırmaq bəhriyyuna [matroslara] da aid olub-olmadığını isticvabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].

- Gədəbəy mədəni fəhlələri Məsai nazirinə müraciətən məlum etmişlər ki, onlar əskidən bəri mədən dəvairində [dairələrində] qalaraq orada güzəran keçirmişlər. Fəqət şimdi aldıqları muzd ilə bir fəhlə imrari-həyat etməkdən [güzəranını keçirməkdən] acizdir. Fəhlələr rica etmişdirlər ki, ətrafdakı kəndlər ərazisindən onlara bir qədər ərazi verilsin ki, rəncbərliklə imrari-həyat edə bilsinlər.

- Gəncə nahiyəsi qaçqınları ehtiyacat[ın]dan ötrü Müsüslü və Ləki stansiyalarında iki vaqon çörək mayası alınmışdır.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Şamaxı müfəttişliyi xidmətçi və fəhlələri 28 Mayıs istiqlalı bayramı münasibətilə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə təbrik teleqramları göndərmişlərdir.

- Şamaxıda qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] tərtib verilmiş ianə günü parlaq nəticələr vermişdir. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti iştirak etmiş Bələdiyyə rəisi Hüseynbəyov ilə qəza qaimməqamı [qəza rəisi] [Lütfəli bəy] Zülqədərov cənablarına izhari-təşəkkür etmişdir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin səlahdidi [tövsiyəsi] ilə Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] Zəngəzur qaçqınlarından ötrü 21 milyon rublə təxsisinə dair bir qanun layihəsi tərtiblə təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal etmişdir. İşbu məbləğlə Zəngəzur əhalisi üçün ərzaq, toxum və qaramal alınmaqla dağılmış evləri təmir ediləcəkdir.

- Bakıdakı iaşə məntəqələrindən ötrü Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətindən mayıs [may] ayı üçün 300 min rublə buraxılmışdır.

İSTİQLALİYYƏT BAYRAMI VƏ QADINLARIMIZ

28 Mayıs İstiqlal bayramı günü bizim də müsəlman qadınlarının küçələrdə, bulvarda və bəzi məsirələrdə [gəzinti yerlərində] isbati-vücud [iştirak] etmələri gözə çarpırdı. Deməli, bizim də müsəlman qadınları "İstiqlaliyyəti" tam mənası ilə olmasa da, o qədər düşünürlər ki, bu – bir şərəfli bayramdır.

Keçən il Mart hadiseyi-əliməsində [faciəli Mart hadisələrində] və daha bə'd [daha sonra] çəkdikləri rənc-əziyyətdən [əzab-əziyyətdən] sonra istiqlaliyyət nəticəsi olaraq vücuda gəlmiş yeni hökumətimizin sayəsində rahat və asudə yaşayışın ləzzətini anlayır və şirinliyini bilirlər.

Böylə bir izdiham, böylə bir nümayiş (ömürlərində nadir görülən bir şey) və gənc əsgərlərimizi hər an canlarını vətən və istiqlaliyyətimiz uğrunda fəda etməyə hazır olduqlarını görüb başarətdən [şadlıqdan] gözləri yaşarmış, səmimi madəranə ürəkləri ilə [ana ürəkləri ilə] Haqq-taaladan istiqlaliyyətimizin və hökumətimizin bərqərar olmasına dua edirdilər ki, bir daha keçən zülümlərə düçar olmasınlar. Sevincdən bilmərrə kəndi azadsızlıqlarını fəramuş edib [unudub], sahibləri və övladları ilə o müqəddəs günü bərabər bayram etmişlər.

Fəqət bir qaç nəfər bilinməz kimsələr onların əsarətdə olduqlarını təxəttür etmək [xatırlatmaq] istəmiş, axşam bulvarda, şəhər bağçasında əcnəbi qadınları gəzdiyi halda, çadrada gəzən qadınlara mane olmuşlar.

Əcəba, özləri əsarətdən qurtarıb hürr yaşamaq istəyən cənablar əsarətdən xilas olub hürr yaşadığı halda bilməm neyçin zavallı qadınların müdam əsarətdə olmalarını arzu edib hürr gəzmələrinə mane olurlar.

Şəhər bağçasının, bulvarın polis gözətçi nəfərləri var. Əgər fövqdə [yuxarıda] zikr olunan yerlərdə çadra ilə qadın buraxmamaq bəzi səbəblərə görə lazım gəlməyirsə, neyçün bəziləri xudsəranə [özbaşına] mane olurlar.

Bu məqaləni yazmaqla polis müdirinin canibi-alisinə [uca məqamına] bu istirhamımızı [xahişimizi] yetirmək istəriz ki, şəhərdə asayişi mühafizə etmək və məsuniyyəti-zatiyyəmizi [şəxsi toxunulmazlığımızı] gözləmək ilk öncə onlara həvalə edilmişdir. Bu halda, polislərin riayət etməsinə məmur olduqları qəvanini-hüququn [hüquq qanunlarının] tapdanmamasına onlar kəndi nöqteyi-nəzərlərin[i] bilirlər. Bilməzlərsə, nöqsan polis müdiriyyətindədir. Bu mülahizatımıza nəzərən biz öylə düşünürüz ki, qadınlarımızın təərrüzdən saxlanılması [hücumdan qorunması] ana-bacımızın müəzzəz [əziz] nüfuzunu hiss etməmişlərə həvalə edilməməlidir.

Hacızadə Musa

İSTİQLAL VƏ DAĞISTAN

Rus qaragüruhu cavan hökumətimizi, istiqlalımızı ləkədar etməyə, istiqbalımızdan [gələcəyimizdən] ümidimizi kəsməyə əcəba bizi məcbur edəcəkmi? Gələcəkdə böyük ümidlə bəslədiyimiz o əqsayi-amallara [uzaq hədəflərə], islam qayələrimizə nail olacağımıza irticapərəstlərmi bizə mane olacaqlar? Xeyr! Düşmənimiz qəddaranə torpağımıza girdi deyərək məyus olmayacağız. Qonşularımızla bərabər müştərək düşmənin dəf edilməsi üçün çalışacağız. Bu ləkəni, bu acizliyi Dağıstan oğlu qəbul etməz.

Şeyx Şamil əfəndi həzrətləri Rusiyaya qarşı xəncər və çaxmaqlı tüfənglərlə Dağıstanı müdafiə edirdi. Dağıstan deyil, bütün Qafqaz müsəlmanları üçün qanlar tökdü. Bu gün Dağıstan Denikinə, bu qafileyi-irticapərəstlərə müqavimət göstərməkdən aciz qalır. Nə demək? Əhali, hökumətinə itaət edəcəyində şübhə yox idi. Hökumət üçün əsgər və qeyri hər nə lazım isə xalq əsirgəməyəcəkdi. Fəqət hökumət əhaliyə qarşı ədalət göstərmək əvəzinə, ədalətsizlik göstərdi. Düşmənimiz xəbərsiz müqəddəs torpağımızı çirkin qədəmlərlə tapdaladı. Düşmən vətənimizə qalib sifət ilə deyil, zimami-məşumu [uğursuz cilovu] xainlərə verib hiyləkaranə bir surətdə Şamilqala və vətənimizin birinci islam asarını havi olan [əsərlərini özündə ehtiva edən] köhnə Dərbəndi – Dəmirqapını böylə işğal edərək qardaşımız Azərbaycanı təhdid edir. Düşmən öz amalına nail olmayacaq. Dağıstan və Azərbaycan hökuməti umuzumuza verərək düşmənləri qolayca məğlub edəcəkləri pək yaqindir [şübhəsizdir]. Yüzillərdən bəri çalışıb öz hüquqlarına sahib olan Dağıstan hökumətini Denikin və Kolçakların iştahalarına qurban etməyə heç bir islam oğlu islam razı olmaz. Razı olmaz da, fədayi-can edər. Dargözlü irticapərəstlərə dəxi təslim olmağa razı olmazlar.

Təbii, dağıstanlılar hürriyyət uğrunda çalışdılar və çalışacaqlar. Və onu müdafiə və mühafizə etmək üçün əldən gələni yapacaqlar. İşbu neməti-üzmanı [böyük neməti] əldən buraxıb da, istibdad iadə olmasına [istibdadın qayıtmasına] əsla və qəta [qətiyyən] razı olmazlar. Hürriyyətdən istibdadı əfzəl [üstün] görəcək insan Dağıstanda yoxdur desək, xəta olmaz zənnindəyiz. Fəqət bəzi əğrazi-şəxsiyyələrlə [şəxsi qərəzlərlə] məğrur olan xain millətlər Denikin maskası altında gəzən millət ədüvvləri [düşmənləri] hər yerdə vardır və olacaq. Qəhr olsun onlara! Onlar olmasaydı, Dağıstan şimdiyə qədər mükəmməl bir hökumət olub qalmışdı. "Çaqqalsız meşə olmaz" cümləri yad edib onlara lənət oxuruz. İstiqlal xüsusunda Dağıstan xas ilə amm [seçkinləri, ziyalıları və qara camaatı] təni-vahid kimi [hamı bir nəfər kimi] bir fikirdədir. İstiqlali-kamili istehsal, düşməni ixrac etməyə, müqəddəs vətəni müdafiə etməyə əsla zəf və fütur gətirməyərək [zəiflik və süstlük göstərməyərək] fədakarlıqda bulunacaqlar. Gec-tez bütün millətlər hürr və müstəqil olaraq yaşayacağına əsla şübhə etməyirlər. Və ona istinadən işə təşəbbüs edəcəyinə əminiz. Haydi, qardaşlarım, vətən əldən gedir. Buraxmayalım. Xain irticapərəstlər bizi qul etmək xəyalati-qəbihəsində [çirkin xəyallarında] bulunurlar. Namus və şərəflə ölmək namussuz, qul olaraq yaşamaqdan min pay artıq və əşrəfdir [şərəflidir].

Fəhmi

DAĞISTAN ƏHVALI

Könüllü ordu tərəfindən işğal edilmiş olan Vladiqafqaz şəhəri böhran keçirməkdədir. Hədsiz bahalıqdır. Könüllü ordu hər cür təşkilat işlərində özünü qüvvəsiz hiss edir. Həcz [müsadirə] etmək və icbari əsgər yığmaq əhalini tədhiş [dəhşət, terror] altına alıb təngə gətirmişdir. Dağıstanlıların ziyalı sinifləri şəhərdə yoxdur. Ətraf əhalinin də həmçinin şəhərlə heç bir əlaqələri yoxdur.

Bolşeviklərlə mübarizə etməkdən ötrü inquşlara müraciətən alaylar müsəlləh edilməsi [silahlandırılması] haqqında verilən ultimatumlar heç mənziləsində [təsirsiz] qalmışdır. Dağıstanın canlı qüvvələrindən istifadə etmək amalı da belə görünür ki, Lyaxovun səhnədən çəkilməsi [ilə] puç olmuşdur.

Doğru məlumata görə, çərkəz dəstələri də Könüllü ordunun dağıstanlılar haqqında əhdşikənanə [xain] hərəkətini görüb, ordu səflərini tərk etmişlərdir. Osetinlər də Könüllü orduya bu cür düşmənanə nəzərlə baxırlar. Şimal cəbhəsinə göndərilmiş olan osetin dəstəsi Darq-Koxdan o tərəfə keçməkdən imtina etmişdir. Osetin alayı dəxi mövcud deyildir.

Çeçendə üsyan

Məlum olduğu üzrə, Könüllü ordu tərəfindən ancaq indiyə qədər Çeçenistanın üz [düzlük] yerləri işğal edilmişdir. Dağlıq hissəsi isə düşmənin qüvvələri qarşısında şiddətli müharibə aparmaqdadır. İndi mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər verirlər ki, Çeçenistanın hər yerində üsyan başlanmışdır. Xasavyurtda olan bütün qarnizon tələf edilmişdir. Könüllü ordunun köməyinə Petrovskdan topxana ilə bir dəstə əsgər göndərilmişdir. İnquşistan əhvalı da həyəcanlıdır, hər saat üsyan gözlənir.

Könüllü ordunun Petrovskdakı qüvvəsi

İndiyə qədər Petrovsk dəstəsi komandanı Dratsenskonun ixtiyarında 4 min-dən ziyadə əsgər var idi. Hal-hazırda isə Petrovskda 1500 nəfər qalmışdır. Çünki çeçendə üsyan qalxdığına görə, oraya 4 topla külli miqdarda əsgər göndərilmişdir. Türküstana da Petrovskdan əsgəri dəstə göndərilmişdir.

DENİKİN VƏ GƏNCƏ

Denikin xəbəri Gəncədə dəhşətli bir sui-təsir buraxmışdır. Mürtəce general tərəfdarı və agentləri əhali arasında cürbəcür şayiələr buraxmaqdadırlar. Camaat həyəcan içərisindədir. İstiqlaliyyət və hürriyyət düşmənlərinin sərhədimizə yaxınlaşması əhalini qızdırmışdır. Sadədil əhali avropalılara ikiüzlü siyasət yürütdükləri üçün şübhə bəsləyir. Ruh düşkünlüyü yoxdur. Kimə sorsanız, heç bir fədakarlıqdan çəkinməyəcəyini böyük bir mətanətlə söyləməkdədir. Hər kəs Denikinin talan və yağmadan başqa heç bir şey gətirməyəcəyini söyləyir. Ciddi addımların atılacağı zaman gəldiyini əhali kəndisi söyləyir. Rəsmi xəbərlərə baxmayıb, hər kəs "bizi aldatmaq istəyirlər" deyir.

[Əhməd] Cavad

Xüsusi müxbirimizdən
Gəncədən idarəmizə böylə bir teleqraf gəlmişdir

Gəncə Türk Sənətkarları İttifaqının iclasi-ümumisi qərarı mövcibi [əsasında] istiqlal düşməni, istilaçı Denikin hərəkətinə qarşı və Azərbaycanımızın ayrılmaz qismi saydığımız Naxçıvan, Şərur, Sürməli qəzalarının daşnak hökuməti tərəfindən zorla işğal olunduğundan dolayı onlara nifrətimizi bəyan edərək, Azərbaycanımızın müqəddəs istiqlaliyyətini saxlamaq uğrunda bir can kimi məmləkətimizi qara qüvvələrin mühaciməsindən [hücumundan] müdafiə etmək üçün hökumətimizin əmrinə hazır olmağımızı və son qətrə qanımızadək fədakarlıqda bulunmağımızı ərz ediriz.

İttifaq sədri: Fərzixanov

Həmin məzmunda bir teleqraf da Parlaman sədri naminə alınmışdır.

* * *

Gəncədən Məclisi-Məbusan rəisi həzrətləri naminə böylə bir teleqraf gəlmişdir:

Gəncə vilayəti Türk Müəllimə və Müəllimləri İttifaqının fövqəladə iclasi-ümumisi qərarı mövcibi istiqlal düşməni və istilaçı qara qüvvə Denikinə nifrətini elan edərək, bütün müəllimlər müqəddəs Azərbaycanımızın istiqlaliyyətini mühafizə etmək uğrunda təni-vahid kimi [hamı bir nəfər kimi] məmləkətimizi qara qüvvələrin mühaciməsindən [hücumundan] müdafiə etmək üçün hökumətimizin əmrinə hazır olmağımızı ərz və bəyan ediriz.

İttifaq sədri: İdris Axundzadə

İRANA DAİR

Tehrandan təzə gələn bir zat müxbirimizə aşağıdakı məlumatı vermişdir:

Bir il olar ki, Vüsuqüddövlə Kabinəsi gələndən bəri İran əhvali-ümumiyyə və siyasiyyəsi dərəcə-dərəcə aydınlaşmışdır. İngilislər bu Kabinəni digərlərindən artıq özlərinə tərəfdar bildiklərindən, hər cəhətdən bilxassə bolca kömək edirlər. Bu surətlə hökumət mövqeyini sağlam olaraq saxlaya bilir. Hətta özünə islahçı süsü verərək idari təşkilatın tənzimi və məşrutədən bəri məmləkət daxilində təəssüs edəmməyən asayişin iadəsi [bərpası] barəsində fəaliyyət göstərir. Denilə bilər ki, uzun illərdən bəri az fasilələrlə, qısa ömürlərlə gedib-gələn saysız hökumətlər içində Vüsuq Kabinəsi İrana ən ziyadə nəfi [faydası] toxunanlardandır.

İnqilab-ixtilal məsələsinə gəlincə, buralarda şaye olan həvadislərin [danışılan hadisələrin] əsli yoxdur. Hər nə qədər miqdarları pək də az olmayan müxaliflər tərəfindən hökumətə qarşı bir çox müşkülatlar çıxarılır, xalqı Kabinə əleyhinə ayaqlandırmaqdan ötrü hər gecə şəbnamələr [bəyannamələr] dağılırsa da, indilik bunlardan əsaslı bir fəaliyyət bəkləniləmməz. Bu kimi şeylər İran həyati-ümumiyyəsində həmişə təkrar edən vəqələrdəndir. Eyni zamanda Kabinə, xarici qüvvələrə arxayındır. Sırf zati mənfəətlərini, şəxsi ehtiraslarını gözətləyən müxaliflər axundlarla avam camaatın qara təəssübündən istifadə edərək son zamanlarda hökumətin nəşr etdiyi sicilli-əhval qanununu (nüfus) [əhalinin, xüsusən dövlət məmurlarının qeydiyyatına dair qanunu] şəriətə müxalif göstərərək irad tuturlar. Qanun bu səbəbdən ümid edilməyən etirazlara məruz qaldı və hökumətin mövqeyini müşkül bir vəziyyətə saldı.

Vilayət əhvali-ümumiyyəsi [vilayətlərin ümumi vəziyyəti] o qədər yaxşı deyildir. Güclü, qüvvəli quldur dəstələri hər tərəfi tutmuş, hökumət bunlar üzərinə qüvvələr tərtib verib göndərdi. İndi bu qüvvələr Qum və İsfahan civarında Rəcəbəli, Cəfərqulu ilə, Luristanda lurlar ilə, Kürdüstanda məndəlilər, gülbağilərlə, şimalda da cəngəlilərlə çarpışır.

Kiçik xan məsələsinə gəlincə, bunların arasında ittihadın [birliyin] yoxluğu və bilxassə Mirzə Kiçik xan ilə Hacı Əhməd [Kəsmeyi] arasındakı ixtilaf bu ittihadi-islam heyətinin yıxılmasına səbəb oldu. Əgər lazım gələn ittifaq bulunaydı, hökumət bu qədər qolaylıqla arzusuna müvəffəq ola bilməzdi. Bir çoxlarının təslimindən sonra Kiçik xan qalan cüzi qüvvələrlə çəkilməyə başladı. Davanı qəbul eyləmədi. Yalnız hökumət qüvvətlərinin yetişdiyi yerlərdə bəzi əhəmiyyətsiz müsadimələr [toqquşmalar] oldu. İndi söyləndiyinə görə, Kiçik xan Qızılüzəni o tərəfə keçib dağlara sığınmışdır.

Ərzaq məsələsi: Kabinənin ən eyi icraatından birisi də budur. Tehran Ərzaq İdarəsi müdiriyyətinə belçikalı Moltyori gətirdikdən sonra bu məsələ həll edildi. Bu il artıq dərəcədə yağış gəlməsindən yeni məhsulun pək bol olacağı ümid edilir. Cins, tüccar malı, hamı zad tapılır, Amerika, Yaponiya, İngiltərədən hər şey gəlir.

Sülh məsələsi: Mərkəzi hökumətlərin məğlubiyyəti İran əfkari-ümumiyyəsini [ictimaiyyətini] artıq dərəcədə məmnun eylədi. Mütarikənin [atəşkəsin] elanı günü Tehranda yapılan ümumi və rəsmi deniləcək dərəcədəki nümayişlər, kazakxananın top ataraq o günü təsid etməsi [qutlaması], Laləzar xiyabanında qəzetə satıcıları tərəfindən Türkiyə bayrağının parçalanması və ələlümum qəzetələrin məqalələri bu vəqədən iranlıların nə qədər şad olduqlarına canlı misallardır.

İran ricalı [dövlət adamları] öylə zənn etdilər ki, yaşıl miz ətrafında onlara da yer veriləcək və bu surətlə bütün qayələrinə, arzularına müvəffəq olacaqlar. Fəqət Müşavirül-Məmalik heyətinin Konfrans qapısında qalması və Türkiyə və Azərbaycan Cümhuriyyəti zərərinə olan İran təklifat və mütalibatının [təklif və tələblərinin] İngiltərə Xariciyyə Nəzarəti naşiri-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı] olan "Şərqi-nəzdik" [Yaxın Şərq] qəzetəsinin belə bu mütalibatı çox görüb pək haqlı olaraq etiraz yollu yazdığı məqalə ilə hətta hal-hazır İranının tamamiyyəti-mülkiyyə [torpaq bütünlüyü] və hüquqi-istiqlalına aid bəzi istifhamlar [sual işarələri] cızaraq xalisanə və səmimanə bir ixtar [qeyd, xəbərdarlıq] ilə öz-özünü idarəyə müqtədir olub-olmadığını sormasından İran ziyalı və vətənpərvərləri son dərəcə mütəəssir oldular. Buna inzimam edən [əlavə olunan] İngiltərə Hökumətinin İrana qəyyumluq və sairə təklifatı şayiəsi iranlıları olduqca məyus eylədi. Parisdə toplanmış olan İran ricalının bu vəqə üzərinə ingilislərə qarşı çıxışları ingilisləri də acıqlandırdı.

İranlıların möhtərəm Cümhuriyyətimiz haqqındakı hissiyyatlarına gəlincə, təəssüflə söylər və qətiyyətlə iddia edə bilərəm ki, bütün islam dünyasını sevindirən Azərbaycan Cümhuriyyətimizin təşəkkülü ümumən iranlıları, xüsusən farsları məmnun eyləməmişdir. Ufaq hökumətimizdən özləri üçün böyük-böyük təhlükələr təsəvvür və xəyal edirlər. Zahir etirazlar "Azərbaycan" kəlməsinə isə də, həqiqətdə qətiyyən böylə deyildir. Bu, əldə bir vəsilədir [vasitədir], əsası örtən bir pərdədir. Bunu qaldırınız, bir islam hökumətindən heç də bəklənilməyən çirkin bir həqiqət olanca kötülüyü ilə üzünüzə tərəf gülümsər.

İranlılar türk aləmini özlərinə ən təhlükəli bir rəqib bilirlər. Bunu hər bir fürsətdə göstərirlər. İran mətbuatını təqib edənlərə məlumdur. Hətta "İran" qəzetəsində yazılan "Qafqaziyaya bir nəzər" müsəlsəl [silsilə şəklində] məqalələrdə "Müsavat"ın mart məğlubiyyətindən ələni [açıq] surətdə məmnuniyyət göstərirdi.

Tehranda nümayəndəmizə göstərdikləri qeyri-rəsmi hüsnqəbul vəziyyət və zamanın icab etdirdiyi əmri-vaqedir [vəziyyət və zamanın ehtiyacından doğan bir məcburiyyətdir]. Dərin nüfuzinəzər sahibi olanlar bunda bir səmimiyyət görəmməzlər.

Tehranda çıxan bir şayiəyə görə, Parisə gedən Xariciyyə nazirinə hökumət tərəfindən tövdi edilən mütalibat [tapşırılan tələblər] sözdə [guya] 9 maddədən ibarət imiş. Türkmənçayı və 1907 müahidələrinin [sazişlərinin] ləğvi və İran tamamiyyəti-mülkiyyəsinin təsdiqi, kapitulasyonların qaldırılması [ləğvi] və hərbdən İrana gələn xəsarətin ruslar və türklər tərəfindən təzmini [ziyanın ödənməsi] – ki qəzetələrin yazdığına görə, ölçüsüz mübaliğə ilə ruslara 150 milyon və türklərə 100 milyon tüməndir – eyni zamanda Türkiyədən ətəbati-aliyatın [müqəddəs ziyarətgahların] və Kürdüstanın İrana ilhaqı [birləşdirilməsi] və Azərbaycandan da 7 şəhərin iadəsi [qaytarılması] imiş.

Söz ayağa qədər düşmüşdür. Xalq arasında hər gün təzə bir şayiə intişar tapır [yayılır]. Hökumət Qafqaza hakim təyin etdi və Rəştə sövq edilən qüvvətlər Bakını almağa gedir kimi sözlər hər nə qədər amiyanə [avamcasına] isə də bunlar yuxarıdan aşağıya, ziyalılardan qara camaata qədər yayılmış olan bu cür hissiyyatın məhsuludur.

HACI-TƏRXAN NƏ HALDADIR?

Hacı-Tərxandan [Həştərxandan] gələn şəxs nəql edir ki, mən Hacı-Tərxanda axır vaxtlarda olarkən bolşevik məmurlarının və Qırmızı qoşunların halı fəna idi. Öz işlərini uduzmuş şəxslərə bənzəyirlərdi. Bolşeviklər son mərhələyədək Kolçakla mübarizəni qət et[mə]mişlərdir [kəsməmişlər]. Bu məqsədlə Hacı-Tərxan savdepiyasında [sovet hökumətində] olan bütün əhalini səfərbərliyə dəvət etmək istəyirdilər. Mən şübhə etməyirəm, axirüləmr [axırda] könüllü[lər] bolşeviklərə qalib gələcəkdirlər. Fəqət bolşeviklər də çox da asanlıqla təslim olmayacaqlardır. Müharibələr şiddətli olacaqdır. Camaatın bolşevizmaya qarşı üsyan edəcəyinə ümid etmək olmaz. Hərçənd bu da mümkün olan şeydir. Zatən iki dəfə camaat üsyan eyləmişdir. Birisi 1918-ci ildə ağustosun [avqustun] 15-də, ikincisi isə bu il mart ayında olmuşsa da, bolşeviklər qayət birəhmanə [amansız] bir surətdə bu iğtişaşları yatırmışlar. Avqust üsyançıları yeni səfərbərlik üçün üsyan qaldırmışlardı. Bunlar Hacı-Tərxanda bir inqilab törətdilər. Bütün bolşevik məmurları həbs edilmişlərdi. Onları üç gün həbsdə saxlamışlardı. Lakin sonradan bolşeviklərin güclü qüvvəsi gəldiyindən, asilər təslimə məcbur olmuşlardı. Asilərin həpsini bolşeviklər atmaqla edam etmişlərdi.

Mart üsyanı isə iqtisadi cəhətdən qalxmışdı. Əmələlər [fəhlələr] çörək tələb edirdilər. Bu əhval kəndlərə də keçdi. Kəndçilər kəndlərdə olan hamı bolşevikləri kəsmişlərdi. Bolşeviklər sonra gərək əmələ və gərək kəndçilərin öhdəsindən gəlib onları qətliam etdilər.

Bu il bolşeviklər arasında Çin qoşunları yoxdur. Keçən il Çin qoşunları Şimali Qafqaziyaya göndərilmişdi və kazaklar kamilən bunları qırmışdılar. Şimali Qafqaziyada pərişan edilmiş olan bolşevik qoşunlarının az hissəsi Hacı-Tərxana qayıtmışlardı.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 4 iyun (Çərşənbə günü) tarixli 195-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

FELYETON
NƏŞRİYYATIMIZIN ƏSBABİ-TƏRƏQQİ VƏ TƏDƏNNİSİ*

- 4 -

Mədəniyyəti-islamiyyənin parlaq dövrü, ərəb ülum [və] maarifinin övci-əlası [ən yüksək zirvəsi] hicrətin 198-ci sənəsindən 218 tarixinədək məqami-xilafətdə bulunan Məmunun zamanı olmuşdur.

Müşarünileyh [adı çəkilən şəxs] xüləfayi-Abbasiyyənin [Abbasi xəlifələrinin] ən alimi, ən böyüyü olmaqla bərabər şəriət, lüğət, nücum [astronomiya], fəlsəfə və məntiq ülumunda [elmlərində] yədi-tula [dərin nüfuz] sahibi idi. Müntəzəm təhsil görmüş, fikri parlaq, qədim kitablardan kəndi zamanına qədər ərəbcəyə tərcümə olunan müəlləfatın [əsərlərin] həpsini oxumuşdu.

Binaənileyh [ona görə], təbəəsinin düşüncəsini incə, əfkarını münəvvər [işıqlı], əxlaqını təhzib [islah], dərəceyi-ürfanını yüksək etmək üçün məntiq və fəlsəfə ülumunun Ərəbistanda təmim və intişarını [yayılmasını] əfzəl [vacib] bilmiş, məzkur [deyilən] elmlərin hansı dildən olursa-olsun, ərəb dilinə nəql və tərcüməsindən işə başlamış, bilaxirə, Ərəstunun fəlsəfəyə dair kitabları ilə sair üluma mütəəlliq [dair] müəlləfatı dəxi etinasız buraxmamışdır. Atidə görüləcəyi vəch üzrə [aşağıda görüləcəyi kimi], bütün dünya nəşriyyatına örnək təşkil edəcək bir əsas və müvəffəqiyyətli bir asar [əsər, nəticə] vücuda gətirmişdir.

Məmun ülum və maarifin təmiminə [yayılmasına], əcnəbi kitablarının ərəb dilinə tərcüməsinə ancaq hicrətin 200-cü sənəsindən sonrakı 5-10 sənənin zərfində başlamış, hər yerdə fəlsəfə və məntiqə dair bir kitabın olduğunu eşitmişsə də, dərhal cəlbinə mübadirət [təşəbbüs] etmişdir. Hətta rum hökmdarına müraciət edib yunan ülumu haqqında təlif edilmiş müəlləfatın [yazılmış əsərlərin] ən güzidələrindən [say-seçmələrindən] istəmişdir. Rum hökmdarı ibtida bir qədər ehmal etmişsə də, sonra imtinada əczini hiss etməklə müvafiqət edərək xeyli kitablar irsal eyləmişdir [göndərmişdir]. Bu kitablar Məmunun əmri ilə Həccac bin Mətər, İbnül-Bitriq, Beytül-hikmə sahibi Sülləm kimi məşahiri-üdəbayi-ərəbin [ərəblərin məşhur ədiblərinin] nəzəri-tədqiq və təfriqindən [tədqiq edən və yaxşını pisdən ayıran nəzərindən] keçərək tərcümə edilmişdir.**

Tərcümə etdirdiyi kitabların mütaliəsinə əhalini dürlü-dürlü vasitələrlə təhrik və təşviq eyləyir, bilxassə xəlayiqdə hüsn-rəğbət vücuda gətirmək üçün namına tərcümə edilən kitablar üzərinə kəndi möhürünü vəz edirdi [qoyurdu]. Bizzat [şəxsən] hükəma və üləma məclislərində bulunub onların mübahisə və münazirələrindən [müzakirələrindən] məhzuz olur [həzz alır], haziruna [məclisdə olanlara] elmi xüsusata aid suallar verirdi. Hətta bu yoldakı himayət, səxa [səxavəti] və ətası o dərəcəyə varmışdı ki, bir həkim bir alimi Bağdadda məiyyətində [öz yanında] saxlamaq üçün bütün ailəsinə maaş verdiyi kimi, tərcümə olunan asarın da [əsərlərin də] ağırlığınca altun verirdi.

Ülum [və] maarifin bu surətlə rəvaci-himayəsi dünyanın hər tərəfinə yayılmış, hər ölkədən ülum, fünun və sənayeyi-nəfisə ərbabı [incəsənət əhli] Bağdada getməyə məcbur olmuşdur. O sayədə yalnız üləma, hükəma deyil, adi kimsələr Bağdada axın-axın gəlir, orada məişətlərini lazımınca təmin edirlərdi. Hökumati-islamiyyə paytaxtı sair məmalikdən [məmləkətlərdən, ölkələrdən] gələn mühacirin [mühacirlər] üçün maddi və mənəvi bir darüləman [pənah yeri] kəsilmişdi. Ən-dəlüs Darülfünununda [universitetində] xristianlar məmləkətlərini və idareyi-ruhaniyyələrini idarə etmək üçün ərəbcə oxuduqları kimi, Bağdadda əcnəbi ünsürlər ərəb dilini öyrənərək ərəblərlə vüqu bulan ixtilatlarından məmnun qalırlardı.

Xüləfayi-Abbasiyyə hər dürlü elmi və fənni kitabları tərcümə etmək üçün yunani, nəbti, hindi, süryani [aysor, assuriyalı], latın, fars dillərini bilən bir çox mütərcimlər istixdam etmişlərdi [xidmətə götürmüşdülər]. O mütərcimlərin içində Bəxtişu ailəsi, Hüneyn ailəsi, Hübeyş bin Asəm Dəməşqi, Kusta bin Luka əl-Bə-əlbəki, Masərcəveyh ailəsi, Kərxi ailəsi, Sabit ailəsi, Həccac bin Mətər, İbn Naima əl-Himsi, İstefan Basil, Musa bin Xalid, Sərcis ər-Rəsi, Yuhanna bin Bəxtişu, Bitriq, Yəhya bin əl-Bitriq, Əbu Osman Dəməşqi, Əbu Bişr Mətta bin Yunis, Yəhya bin Ədi, İbnül-Müqəffe, Nobəxt ailəsi, Bəlazuri Əhməd bin Yəhya, hindli Münəkkih, İbn Dəhn Hindi, İbn Vəhşiyyə kimi məşhur həkimlər var idi.

Bunlardan Hüneyn [bin İshaq] həmişə xəlifədən tərcümə etdiyi kitab ağırlığında altun alırdı. O səbəblə həcmi böyük, ağırlığı ziyadə olub, altunu çox almaq üçün daima asarı qayət böyük hərflər və seyrək sətirlərlə pək qalın kağız üzərinə yazardı.

Bəxtişu ailəsindən Cəbrayıl 4.900.000 dirhəm sənəvi [illik] maaş alırdı. Digərlərini də buna görə qiyas [müqayisə] ediniz.

Məmunun tərəqqiyyati-elmiyyə uğurundakı təşəbbüsat və müvəffəqiyyatı nəticəsində ərəblər kitab mütaliəsinə o qədər meyil və həvəs göstərdilər ki, ləbtəşneyi-ürfan [ürfana susamış] kimi həman oxumağa şey arayırlardı və get-gedə üməra və vüzəra [əmirlər və vəzirlər] dəxi xüləfanın əsərinə təbən [təsirinə tabe olaraq] ülum və fünunun tərvic və himayəsinə [elm və fənlərə rəvac verməyə və onları himayə etməyə] girişdiklərindən, İraq cəzirəsi ilə Şam və fars qalalarının hər guşəsindən nəsturi, yəqubi, məcusi, rum və brəhmən Bağdada qoşaraq yunani, farisi, süryani, hind[i], nəbti və latınca kitablar tərcümə etməyə məşğul olmuşlardır.

İbtida ülum və fünunun ərəbcəyə nəqlinə xüləfalar bizzat çalışmışsalar da, nəhayət, tərcümə olunan kitablar əhali tərəfindən bəyənildiyinə görə, əkabiri-məmləkət [ölkənin böyük adamları] dəxi eyni yola tutulmuşlar, mütərcimlər istixdam edib kitablar bulmaq uğrunda həddən ziyadə paralar sərf etmişlərdir.

Nəşriyyat yolunda para və hümmət bəzl edənlərin [saçanların] ən məşhurları Bəni-Şakir, yaxud Bəni-Musa namı [adı] ilə şöhrət bulan Musa bin Şakirin üç oğlu idi. Bunlar ülum və maarif yolunda heç bir fədakarlıqdan çəkinməmişlər, Hüneyn bin İshaq başda olaraq elmi kitablar cəlb və intixab etməyə [seçməyə] rum məmləkətinə bir heyət ezam etmişlərdir.

Bunlar bulduqları kitabları tərcümə etmək [üçün] böyük maaşla ən məşhur mütərcimlər cəlb eyləmişlər. Hüneyn bin İshaq, Sabit bin Qürrə dəxi o cümlədən idilər. Bu mütərcimlərin fələkiyyat [astronomiya], mekanikiyyat və həndəsəyə dair pək çox müəlləfatı, bilxassə həndə-sədə istikşafati-məxsusələri [özlərinə məxsus kəşfləri] vardır. Rəsəd [göy cisimlərinin müşahidəsi] və sair ülumdakı məharətlərindən maəda [başqa], mühiti-ərzin [yerin çevrəsinin, ekvatorun] 24 min mil olduğunu məsahə [yer səthinin ölçülməsi] icrası ilə Məmuna isbat etmişlərdi.

Bu qərarla nəşriyyat ərbabı o qədər çoxalmış ki, Bağdadda kağızçılar ilə kitabçıların miqdarı həddən ziyadə olmuşdur.

Gənc Azərbaycan hökuməti-əbəd müddətinin nəzəri-alilərini cəlb etmək üçün sədri-islamda [islamiyyətin qəlbində] ilk əvvəl tərcümə və nəşr olunan kitabların hansı dildən və hanki elmlərdən bahis olduğunu zikr etməklə bərabər, müəllifinin, mütərcimlərinin isimlərini və kitabların mümkün qədərdə adlarını dərc edəcəyiz.

Təbii intibahi-elmiyyəyi-Abbasidə [Abbasilərin elmi intibah dövründə] tərcümə olunan kitablar fövqəladə olmuşsa da, əksəri tələf olduğundan cümləsini toplayıb saymaq mümkün deyildir.

Binaənileyh [ona görə] "Föhrüst" və İbnün-Nədimin göstərdiyi vəch üzrə ərəbcəyə tərcümə olunan kitabların pək çox qismi yunancadan fəlsəfə, tibb, riyaziyyat, elmi heyət [astronomiya] və hikməti-təbiiyyə [fizika] və təfərrüatına mütəəlliq [dair] asar [əsərlər] olmuşdur. Onların da fəlsəfə və ədəbə dair olub əldə edilənlərini müəllif və mütərcimləri ilə bərabər zikr ediriz.

Əflatunun kitabları:

"Kitabüs-siyasə" – mütərcimi: Hüneyn bin İshaq

"Kitabül-münasibat" – mütərcimi: Yəhya bin Ədi

"Kitabün-nəvamis" – mütərcimi: Hüneyn [bin İshaq] və Yəhya [bin Ədi]

"Kitabüt-Timaios" – mütərcimi İbnül-Bitriq

"Kitabül-Əflatun ila Əfritən" – mütərcimi Yəhya bin Ədi

"Kitabüt-tövhid"

"Kitabül-hiss vəl-ləzzə"

"Üsulül-həndəsə" – Kusta bin Luka

Ərəstunun asarı:

"Kateqoriyas i əl-məqulat" ("Kateqoriyas") – mütərcimi Hüneyn bin İshaq

"Kitabül-ibarə" ("Ermeneias") – mütərcimi İshaq [bin Hüneyn]

"Təhlilül-qiyas" ("Birinci Analitika") – mütərcimi Teadoros

"Kitabül-bürhan" ("İkinci Analitika") – mütərcimi [Əbu Bişr] Mətta

"Kitabüc-cədəl" ("Topika") – mütərcimi İshaq [bin Hüneyn] və Yəhya [bin Ədi]

"Kitabül-müğalitat vəl-hikmətül-məmmuhə" ("Sofistika") – mütərcimi Yəhya [bin Ədi]

"Kitabül-xitabə" ("Ritorika") – mütərcimi İshaq [bin Hüneyn] və İbrahim bin Abdullah

"Kitabüş-şe'r" ("Foetika") – mütərcimi Əbu Bişr [Mətta]

"Kitabüs-səmaüt-təbii" – mütərcimi Əburuh, Hüneyn [bin İshaq], Yəhya [bin Ədi] və Kusta [bin Luka]

"Kitabüs-səma vəl-aləm" – mütərcimi İbn Bitriq

"Kitabül-kövn vəl-fəsad" – mütərcimi İshaq və Osman Dəməşqi

"Kitabül-asarül-ülviyyə" – mütərcimi Əbu Bişr [Mətta] və Yəhya [bin Ədi]

"Kitabün-nəfs" – mütərcimi İshaq

"Kitabül-hiss vəl-məhsus" – mütərcimi Əbu Bişr Mətta

"Kitabül-heyəvan" – mütərcimi İbnül-Bitriq

"Kitabül-hüruf vəl-ilahiyyat" – İshaq [bin Hüneyn], Yəhya [bin Ədi], Hüneyn [bin İshaq] və [Əbu Bişr] Mətta

"Kitabül-əxlaq" – mütərcimi İshaq [bin Hüneyn]

"Kitabül-mirat" – mütərcimi Həccac bin Mətər

"Kitabül-esuluciya"

Ərəstunun bunlardan başqa daha bir çox kitabları ərəbcəyə tərcümə edilmişsə də, mütərcimləri məlum deyildir. Lakin Şəmsəddin Sami "Qamusül-ələm"ında Ərəstunun tərcümeyi-halını yazaraq Qüruni-vüstada [Orta əsrlərdə] müşarüni-leyhin [adı çəkilən şəxsin] kitablarına Tacəddin Yaqub bin İshaq əl-Kindi, Əbu Əli Sina, Əbubəkr Məhəmməd bin Baccə, Əbül-Vəlid Məhəmməd bin ər-Rəşid kimi məşahiri-hükəmanın [məşhur filosofların] şərh və təhşiyə [haşiyə] yazdıqlarını qeydlə bərabər, bu kitablardan heç birinin türkcəyə tərcümə edilmədiyini təəssüflə bəyan edir.

Calinusun dəxi fəlsəfə və ədəbə dair bir qaç təlifatı [əsəri] Sabit bin Qürrə, Tuma, Hüneyn [bin İshaq], Hübeyş [bin Asəm Dəməşqi] və İsa [bin Yəhya] kimi məruf [tanınmış] mütərcimlər tərəfindən tərcümə edilmişdir.

Tibb və təfərrüatına [şöbələrinə] dair kitablar:

Bukratın asarı:

"Kitabi-əhdi-Bukrat" – mütərcimi Hü-beyş [bin Asəm Dəməşqi] və İsa [bin Yəhya]

"Kitabül-füsul" – mütərcimi Hüneyn [bin İshaq]

"Kitabül-kəsr" – mütərcimi Məhəmməd bin Musa və Hüneyn [bin İshaq]

"Kitabül-təqdimətül-mərifə" – mütərcimi Hüneyn [bin İshaq] və İsa bin Yəhya

"Kitabül-əmrazül-haddə" – mütərcimi İsa bin Yəhya

"Kitabül-əmrazi-vaqdə" ("Əbizimya") – mütərcimi İsa bin Yəhya

"Kitabül-əxlat" – mütərcimi İsa bin Yəhya

"Kitabi-hanut ət-təbib ("Katition") – mütərcimi Hüneyn [bin İshaq]

"Kitabül-ma vəl-hava" – mütərcimi Hübeyş [bin Asəm Dəməşqi] və Hüneyn [bin İshaq]

"Kitabi-təbiətül-insan" – mütərcimi Hüneyn [bin İshaq] və İsa [bin Yəhya]

Tibb kitablarından Calinusun "Kütübi-sitteyi-öşr" adlanan 16 kitabından ma-əda [başqa], 48 təlifatı da [əsəri də] eyni mütərcimlər tərəfindən ərəbcəyə tərcümə olunmuşdur. Yunani-qədim məşahiri-ətibbasından [Qədim Yunanıstanın məşhur təbiblərindən] Rufusun iyirmidən ziyadə asarı, Oribasiusun bir qaç kitabı, Dioskorides Anazarbinin nəbatati-tibbiyə [dərman bitkilərinə] dair bir kitabı ərəb lisanına çıxarılmışdır.

Elmi-nücum, həndəsə, hesab, musiqi və mekanikiyyata gəlincə, Oklidosun "Üsulül-həndəsə"si Həccac bin Mətər tərəfindən Harun ər-Rəşid üçün "Haru-niyyə" namı ilə, Məmun üçün "Məmuniyyə" namı ilə iki dəfə tərcümə edilmişdir. Bu kitabı İshaq bin Hüneyn və Osman Dəməşqi dəxi tərcümə etmişdir. "Üsulül-həndəsə" əlyövm [hal-hazırda] mövcuddur.

Bundan maəda "Kitabüz-zahirat", "Ki-tabi-ixtilafül-mənazir", "Kitabül-musiqi", "Kitabül-qanun", "Kitabüs-siqəl vəl-xiffə" namlarındakı müəlləfatı ərəbcəyə döndərilmişdir.

Arximedesin 10-a baliğ [çatan], Apolloniusun 5, Menelayın 2, Batlamyus Klodinin [Klavdi Ptolomeyin] coğrafiya və sairəyə dair 15, Əbərxusun 2 asarı ərəbcəyə tərcümə olunmuşdur.

Bunlardan əlavə, İbnül-Bitriqin "Kita-bül-əməl-bil-üstürlabül-müsəttəh", Aristarxusun "Kitabi-cürmüş-şəmsi vəl-qəmər" [Günəş və Ayın ölçüləri və məsafələri], İskəndəriyyəli Teonun "Kitabül-əməl bezatil-hülq", "Qanunül-məsir" namıyla məruf olan [tanınan] "Kitabi-zici-Batlamyus", "Kitabi-elmül-üstürlab" kitabları kimi riyaziyyat, elmi-heyət, əzyac [ulduzların yerini və hərəkətini göstərən cədvəllər] və sairəyə dair tədadı [sayılması] lüzum görülməyən hədsiz müəlləfat tərcümə olunmuşdur.

Ə. Müznib

* İbtidaları [əvvəlləri] 97,105 və 173-cü nömrələrdə.

** İbtidaları [əvvəlləri] 97,105 və 173-cü nömrələrdə. "Təbəqatül-ətibba", "Müxtəsərül- düvəl", "Föhrüst".

BAKI XƏBƏRLƏRİ

General Korinin vürudu [gəlişi]

Srağagün iyunun 3-də gündüz saat 12 radələrində Qafqaziyadakı Müttəfiq qoşunlarının Baş komandanı general Kori sürət qatarı ilə Tiflisdən Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Generalı pişvaz etmək üçün Bakı qubernatoru Rəşid bəy Axundzadə və Azərbaycan dəmiryol müdiri Biləcəri mövqifinə [stansiyasına] getmişlərdi.

Erməni qaradovoylarının miqdarı

Bakı qalabəyisi [komendantı] qubernatora məlum etmişdir ki, hal-hazırda Bakıda 25 nəfər erməni qaradovoyları vardır ki, onlardan 12 nəfəri 5-ci uçastok və qalanı isə başqa uçastoklarda qulluq edirlər.

"Strajniklər"

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] naziri Bakı qubernatoruna müraciətən məlum etmişdir ki, neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq] Lənkəran uyezdi [qəzası] Ərkivandan Bakıya Siparidze və onun müavini Zəhir Rəhman oğlu 13 nəfər strajnikləri [mühafizəçiləri] ilə gəlib burada işsiz qalmışlardır. Bunu nəzərə alaraq onların burada işə qəbul edilmələri və ya vətənlərinə göndərilmələrini Nəzarət qubernatordan rica edir.

Zemstvo ətrafında

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna müraciətən Bakı quberniyasında zemstvo [yerli özünüidarə qurumu] təşkilinə aid olan bütün materialın hazırlanması və tezliklə bu barədə Nəzarətə bəyanat təqdim edilməsini rica etmişdir.

Gömrük idarəsində

Bakı gömrükxanası qubernatora müraciətən gecələr körpülərə qaçaq mal aparılmasına imkan verməməkdən ötrü dəniz kənarında üç nəfərdən ibarət qarovul təyin edilməsi üçün icazə istəmişdir.

Bələdiyyə İdarəsində

Maarif Nəzarəti cənbindəki [nəzdindəki] Darülfünun Komisyonu Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən məlum etmişdir ki, Bakıda güşad ediləcək [açılacaq] Darülfünun kitabxanası məsələsini müzakirə etdikdən sonra qərara alınmışdır ki, Bələdiyyə İdarəsindən işbu şərait üzrə müavinətdə bulunа biləcəyini isticvabda bulunsun [soruşsun]:

1) Mixaylovski xəstəxana kitabxanası şəhərin malı olaraq Darülfünun oradan istifadə edə biləcəkdir.

2) Xəstəxanalar doktorları Darülfünun şəraitindən xaric olaraq kitabxanadan həmişə istifadə edə biləcəklər.

3) Kitabxana müdiriyyəti Darülfünun nümayəndəsinə veriləcəkdir.

Komisyon ümid edir ki, Bələdiyyə İdarəsi məzkur [deyilən] şərait üzrə Darülfününa müavinətdən çəkinməyəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], öz təşəkküratını izhar edir. Məsələnin açıq surətdə həlli Kitabxana komisyonuna həvalə ediləcəkdir.

Məhkəməyə cəlb

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Hərbiyyə naziri tərəfindən edilən binagüzarlığa [sərəncama] görə, Bakıda nəşr olunan "Yedinaya Rossiya" qəzetəsinin müdiri Azərbaycan ordusu zabiti haqqında iftira yazdığından təhti-mühakiməyə [mühakimə altına] cəlb edilmişdir.

Teatro biletlərindən vergi alınması

Maliyyə naziri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, teatro və qeyri tamaşaxana biletlərindən alınan vergilər keçən illərə nisbətən bu il əskilmişdir. Buna da səbəb polis idarələri tərəfindən göstərilən səhlənkarlıq və fəaliyyətsizlikdir. Vergilərin keçən illərki qədər hasil olmaq lüzumunu nəzərə alaraq, Nəzarət tezliklə bu barədə binagüzarlıq edilməsini [tədbir görülməsini] rica etmişdir.

MÜTƏƏLLİMLƏR QURULTAYI

2 iyun, ikinci iclas

Saat 5-də Qafqazya Müsəlman Mütəəllimlərinin [Tələbələrinin] ikinci iclası açılır.

Sədarət edir: Məhəmmədzadə Mirzəbala.

Katib: Məlikməhəmməd Məlikzadə.

Sədr elan edir ki, bu gün həll olunacaq məsələlərin müzakirəsinə keçmədən xəbər verəlim ki, Dərbənd Müsəlman Mütəəllimləri Komitəsi tərəfindən Mirzə Əlinağı Ağayev cənabları nümayəndə gəlmişdir və ondan əlavə Axıska Müsəlman Mütəəllimlər Komitəsinin sədri və birinci qurultayımızın üzvlərindən Z. Pepinov cənabları divani-rəyasət naminə bir məktub yazaraq rica edir ki, əhvali-fövqəladədən dolayı Axıska mütəəllimləri dağılmış, yurdlarına toplanıb qurultaya üzv seçməmişlərdir. Rica edir, onların sədri olduğuna görə və qurultayda ona üzvlük haqqı versinlər.

Sədr məktubu oxuyur. Qurultay, ümumiyyətlə, qərar qoyur ki, Z. Pepinova həlledici səslə üzvlük haqqı verilsin.

Bundan sonra sədr elan edir ki, məsələlərimizin arasında komisyonlara ehtiyacı olanlar vardır. Onlar üçün indidən heyətlər seçmək lazımdır ki, sonra məəttəl qalmayaq. Seçiləcək komisyonlar bu məsələlərə görədir:

1) Əhvali-hazirə barəsində;

2) Məktəblər məsələsi;

3) Məhəlli [yerli] mütəəllimlər təşkilatları üçün proqram hazırlamaq;

4) Mərkəzi Komitə üçün proqram hazırlamaq.

Sədr rica edir, neçə komisyon və hər komisyonda neçə üzv olmasını göstərəsiniz.

Qərar qoyulur əhvali-hazirə ilə Mərkəzi Komitə proqramması üçün bir komisyon və iki başqalarına görə bir komisyon olsun. Hər komisyona 5 nəfər üzv qərar verilir, seçilir.

Ondan sonra məhəlli mütəəllimlər təşkilatlarının [yerli tələbə təşkilatlarının] fəaliyyətləri haqqında izahat verilməsinə keçilir.

Birinci söz Axıska mütəəllimlər nümayəndəsi Z. Pepinov cənablarına verilir. Burada sədarətə İbrahimzadə cənabları keçir. Axıra kimi sədarət edir.

Saat 8 radələrində iclas qapanır.

AZƏRBAYCANDA

Kürdəmirdən

28 Mayıs bayramı

Hökumətimizin birilliyi tamam olmaq münasibətilə Kürdəmir qəsəbəsində sükunət edən [yaşayan] əhali də yövmi-məzkurda [deyilən gündə] şadyanalıq etmək üçün daha bir-iki gün müqəddəm [qabaq] bayraq tikmək və bəzi binaları xalı və gəbə ilə döşəmək kimi hazırlıqlarda bulunurlardı. Bayram axşamı uşaq-böyük sabah istiqlalımızın bayramıdır deyə yek-digərləri [bir-birləri] ilə nəşə və sevinclə söhbət edirlərdi. Bundan anlaşılırdı ki, bu millət daha haqq, hüquq və istiqlaliyyət nə olduğun düşünüb dərk etmişlər.

Eyd [bayram] günü hülul etdi [gəlib çatdı]. Sübh tezdən camaat dəstə ilə gəzir, bir-birini salamlayır, təbrik edir, bütün dükan və görünüşlü binaların üzərində Azərbaycan Cümhuriyyətinin əlamətini havi [daşıyan] bayraqlar təməvvüc edərək [dalğalanaraq] lisani-hal ilə [hal dili ilə] istiqlal və azadəliyimizi alqışlayırdı.

Saat 10 radələrində Kürdəmir vağzal cənbindəki [tərəfindəki] məktəbin şagirdanı [şagirdləri] əsgəri bir vəziyyətlə əllərində bayraq müəllimləri ilə bərabər "Yaşasın Azərbaycan Cümhuriyyəti", "Yaşasın istiqlalımız" və milli marş oxuya-oxuya vağzal, park və küçələri gəzirlərdi. Bu balaca balaların əsgərliyə olan məhəbbətlərin[i] oğlanların[ı] əsgərlikdən azad etdirməyə çalışan atalar görüb mütəəssir olarlar zənn edirəm.

Vəziri-daxiliyyə [Daxili İşlər naziri] həzrətlərinin şəhərimizə təşrifləri 28 Mayıs bayramına təsadüf etdiyindən, mərasimi-şadimani daha parlaq bir surətdə icra edildi. Stasyon sərapa [başdan-ayağa] gül və göyərti ilə donadılıb, fərş xalı və gəbə ilə döşənmişdir. Vəlhasil, hamıda bir ruh yüksəkliyi, bir fərəh və sürur [sevinc] hökmfərma idi [hökm sürürdü].

Günüz saat 5-də əhali Kürdəmir vağzal cənbindəki məktəbin həyətinə toplandılar. Burada isbati-vücud [iştirak] edən əşxasdan [şəxslərdən] vağzal camaatının ruhanisi Həsən əfəndi, müəllim Əhməd Əfəndizadə, Ağaməhəmməd Abdullazadə, İsmayıl Güllü oğlu, Molla Yusif Səmədəfəndizadə birər nitq söylədilər. Bədəhu [sonra] Hacı Şeyx Həbib axund cənabları qayət mütəəssir bir nitq irad buyurub [təsirli bir nitq söyləyib], hökumət, din və millətimiz haqqında xeyir-dua edib məclisə xitam verdilər.

Əlif Əlif.zadə
29 mayıs 1919

Şamaxıdan
Acların yoxsullara ianəsi

May ayının 14-də yanğından qalan uçuq divarların arasında ayaqyalın, başaçıq, qarnı ac məsum çocuqların və dul övrətlərin çörək deyə eşidilən sədalarına tab gətirməyən möhtərəm Şamaxı qəzasının qaimməqamı [qəza rəisi] Lütfəli bəy Zülqədərli həzrətləri öz təhti-himayəsində [himayəsi altında] yaşayan və özlərinin ianəyə ehtiyacı olan əhalini bir yerə toplayıb Şamaxı aclarının hallarını bəyan edib, hər kəsin var qüvvəsi ilə müavinətdə bulunmalarını hazirundan xahiş etdi. Əhali isə Zülqədərli cənablarının aclar haqqında söylədiyi nitqinin nə payədə kəsərli olduğundan, ciblərində olan ən axırıncı qəpiyinə qədər ianə dəftərinə yazdırdılarsa, genə ürəklərinin atəşi sönmədiyini öz göz yaşları ilə bəyan etdilər.

Toplanan 15 min manatı Zülqədərli cənabları şəhər Bələdiyyə İdarəsinin sədrinə tapşırıb Şamaxı aclarına paylanmasını xahiş etdi.

Böylə fəaliyyətdə bulunan və acların hallarına yanan kimsələrin əhaliyə nə qədər məhəbbəti olduğunu görərək Bələdiyyə İdarəsi və aclar Lütfəli bəy həzrətlərinə öz təşəkkürlərini izhar edərək deyirlər: "Yaşasın ayaq altında tapdanan kimsələri görüb onların hallarına yanan Zülqədərli həzrətləri!"

İanə toplandıqdan sonra Şamaxı Bələdiyyə İdarəsinin üzvlərindən birisi Şamaxı və mahal əhalisinin zəlalətdə yaşadıqlarını söylədi. Əhali isə 3 nəfər Şamaxıdan və 3 nəfər mahaldan nümayəndələr seçib Bakıya göndərdilər ki, gedib hökumətə camaatın halını söyləyib yaxşılanmasını xahiş etsinlər.

Ağaisa

Kürdəmirdən

18 mart facieyi-əliməsindən sonra Şamaxıdan qaçqın kütləsi Kürdəmirə axın-axın gəlirdi. Çünki Kürdəmir qəsəbəsi istasyon və həm də Şamaxı yolu üzərində olduğundan, mühacirlər üçün burası daha əlverişli idi. Digər tərəfdən, filhəqiqə [doğrudan da], Kürdəmir Milli Komitəsi bunların halını nəzərə alaraq heç bir müavinətdən geri durmayırdı. Belə ki, ayağı yer tutmayan zəif və xəstələri araba ilə gətirtdiyi kimi, fəqir və ziyadə təvanadan [taqətdən] düşmüşlərə də həftələrlə un və çörək verirdi. İştə, Kürdəmir əhlinin böylə mehmannəvazlığından naşi [qonaqpərvərliyinə görə], bir çoxları buranı özlərinə ikinci məskən ittixaz edib [qəbul edib], kəsb və sənət [dolanışıq və peşə] tədarükünə dəxi məşğul olmaqda idilər. Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu fəlakətzədələrin nəfəs almaq istədikləri Kürdəmir çox çəkmədi dağıdıldı. Bolşevik maskasında olan qəddarlar, haydudlar [quldurlar] buranı da zir-zəbər [alt-üst] etdilər. Şamaxı bəqiyyətüssüyufunun [qırğından sağ qurtulanlarının] bir parası yenə bərrü-biyabanlarda qorxudan, acından, narahatlıqdan tələf olaraq, bir qismi də Gəncə, Ağdaş və Göyçay kimi yerlərə fərar etdilər. Kürdəmir, Bakı alınandan sonra bu biçarələrdən bir çoxu Kürdəmirdə sükunət etməyi ixtiyar etdilər. Əlan [hal-hazırda] burada olan qaçqınlar məişət və güzəran xüsusunda ziyadə tənglıklə [çətinliklə] keçinirlər. Çünki nə bir qaçqın cəmiyyəti yoxdur ki, müxtəlif yollarla pul və azuqə cəm edib müavinətdə bulunsun və nə də xaricdən bir kömək. Doğrudur, Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətialiyyəsinin burada şöbəsi vardır. Məəttəəssüf, ondan da bir nəticə görünməyir. Qaçqınlardan öylələri vardır ki, dərdini bir kimsəyə izhar etməyə və yaxud ehtiyacını düzəltmək üçün ən yaxın bildiyi adamdan şey istəməyə ismət və həyası onu mən edir [mane olur, icazə vermir].

Əlif Əlif

GÜRCÜSTANDA

Gürcüstan Hökuməti naminə Ermənistan sərhədində olan dəmiryol məmurlarından böylə bir teleqraf gəlmişdir:

"Mövqiflərdə [stansiyalarda] olan ingilis komandanlarının Gürcüstan parovozlarını Ermənistana buraxmaq üçün mənə və depo naçalniklərinə etdikləri təcavüzə baxmayaraq, bu gün mayın 24-də yenə böylə bir əhval təkərrür etmişdir. İki parovozla 25 nömrəli qatar varid olmuşdur [gəlmişdir]. Komandan bu parovozların birbaşına Ermənistana buraxılmasını tələb etmişdirsə də, bizim tərəfimizdən rədd edilmişdir. İngilis komandanı əhvalı böylə gördükdə müsəlləh [silahlı] və əllərində qamçıları olan erməni saldatlarını gətirib 30 dəqiqə müddətində qatar göndərilmədiyi halda döymək və güllələməklə təhdid etdi və bunu da əlavə eylədi ki, Tiflisdən gələn hamı ingilis qatarları bilatəxir [dərhal] Gürcüstan parovozları ilə göndərilməlidirlər. Bunun üçün də o, binagüzarlıq [sərəncam] almışdır və mənim bu barədə olacaq binagüzarlığımın heç birini qəbul etməyir. Bu tövr xidmət şəraiti altında olduğumuzdan, qanuna müvafiq və sizin göstərdiyiniz kimi hərəkət etməkdən məhrum olmuşuq. Buna görə də sizdən acizanə xahiş edirik ki, parovoz işlərini düzəldəsiniz və mövqifdə olan İngiltərə komendantını da əhvalatdan xəbərdar edəsiniz. Sizin təcili binagüzarlığınızı gözləyirik. Əks surətdə ixtilafa düçar olarıq.

Acizanə rica ediriz ki, Həmkarlar İttifaqının ümumi və xüsusi hüququnu müdafiə etməyə qalxasınız.

Qəti binagüzarlıq alana qədər Gürcüstan parovozları mövqif komendantının təkidanə [israrlı] tələbinə və mümaniət [maneçilik] qüvvəsi olmadığına görə Ermənistana buraxılacaqdır."

Şalikaşvili

General Biçin əziməti [gedişi]

Mayın 30-da general Biç sürət qatarı ilə İrəvana, Qarsa və Sarıqamışa azim olmuşdur [getmişdir].

Bakıya getmək arzusu

Gürcüstan Daxiliyyə Nəzarətinin verdiyi məlumata görə, bu axır vaxt cavan zabitlərdən bir çoxu Bakıya getməyə həvəs edirlər. Həman adamlar Nəzarətə müraciət edib Gürcüstan Cümhuriyyətindən çıxmağa icazə verilməsini xahiş edirlər.

Edam cəzaları

Gürcüstan hökuməti mayın 28-də Nakaidze, Mikaberidze və Deparişvilinin edam olunmalarını təsdiq etmişdir.

Qəzetələrin bağlanması

Gürcüstan Daxiliyyə naziri zeyldəki [aşağıdakı] əmri vermişdir:

Mən – Daxiliyyə naziri "Novosti dnya" və "Tiflisskaya qazeta"ların Könüllü ordunun Qara və Xəzər dənizləri tərəfindən hərəkət etmələri münasibətilə tədriclə nəşr etdikləri yalan xəbərlərə aşina olub və bu xəbərlərdən məqsəd əhali arasına həyəcan və qorxu salmaq və böyləliklə, məmləkətdə asayişi xələldar etmək [pozmaq] olduğunu nəzərə alaraq qət etdim ki, yuxarıda söylənən qəzetlər qapanıb, idarələri möhürlənsin və müdirləri həbs edilsin.

Daxiliyyə naziri: N. V. Ramişvili

BATUMDA

- Mayın 22-də gündüz fevral ayından burada dayanmış olan İngiltərə kruvazeri "Tezey"də piyada dəstələri nümayəndələri cəm olmuşlar. İngiltərə qüvvələrinin beşdən bir hissəsinin İngiltərəyə göndərilməsi haqqında həman gün simsiz teleqrafla alınan binagüzarlıq [sərəncam] onlara xəbər verilmişdir. "Tezey" kruvazeri də İngiltərəyə gedəcəyinə görə, may ayından burada dayanmaqda olan İngiltərə "Toma" zirehlisi Batumda qalacaqdır.

- "Svyatoy Nikolay", "Adolf", "Albert" və qeyri paroxodlar Novorossiyskdən Batuma varid olmuşlar [gəlmişlər]. Sərnişinlər Batuma buraxılmayır. Ancaq qaçqın yunanlar və ermənilər gəlirlər. İcazəsiz gələnlər tutulub geri göndərilirlər. "Koş" adlı Amerika paroxodu Ermənistandan ötrü 400 min pud un gətirmişdir.

- "Anadolu" adlı fransız paroxodu İstanbuldan və Marseldən bir çox bəzzaziyyə malı, qənd, sabun, ayaqqabı və qeyri mallar gətirmişdir.

ERMƏNİSTANDA

- Mövsuq mənabedən [mötəbər mənbələrdən] "Aref" xəbər bilmişdir ki, Cəmahiri-Müttəhidə [Birləşmiş Ştatlar] Hökuməti Böyük Ermənistan dəmiryol xətlərini Amerika üsulu və texnikası üzrə təsis edəcəkdir. Vaqonların, makinaların və parovozların tərkibi Amerika qaydasına salınacağından naşi [ötrü], qatarlar saatda 150 kilometrə yol gedəcəklər. Ermənistan, yollarını alıb öz təsərrüfünə [idarəsinə] götürənədək bütün xətlərin ixtiyarı amerikalıların əlində olacaqdır. Yolları qaydaya salıb idarə edəcək cəmiyyətə Ermənistan hökuməti tərəfindən erməni mühəndisləri də daxil olacaqlar.

- Ermənistan Məclisi-Məbusan üzvlərinin intixabat [seçki] idarəsinə indiyədək 8 siyahı təqdim edilmişdir. O cümlədən Daşnaksutyun firqəsi tərəfindən 120 namizədin siyahısı, Erməni Xalq Firqəsi tərəfindən iki siyahıda 65 namizəd, ictimaiyyuni-inqilabiyyunlar [sosialist-inqilabçılar] tərəfindən 35 namizəd üçün üç siyahı, kürdlər 4 siyahıda 2 namizəd, assurlar 5 siyahıda 3 namizəd. Bütün əhali intixabatda iştirak etmək üçün hökumət və intixabat komisyası var qüvvələri ilə çalışırlar.

- Mayın 16-da Qarsdan Ermənistan Daxiliyyə naziri adına böylə bir teleqram gəlmişdir:

Aprelin 26-da müsəlləh [silahlı] gürcü və yunan dəstələri Göllər dairəsində kürdləri təzyiq altına alıb 15 kəndi yandırıb talan və qarət etmişlər. Kənd əhalisindən bir azına qaçıb ölümdən xilas olmaq mümkün olmuşdur. Mayın 15-də gürcü əsgəri dəstələri və müsəlləh yunanlar mitralyoz və toplarla Diqor, Mucul, Çobançöl və Mahalasa kəndlərini əhatə edib atəşə tutmuşlar. Əhali var-yoxunu qoyub qaçmışdır. Erməni təbəiyyətini [vətəndaşlığını] qəbul edib acizanə təvəqqe edirik bilatəxir binagüzarlıq edəsiniz [dərhal sərəncam verəsiniz], bizi gürcü və yunan təcavüzatından xilas edib gürcü qoşununun işğal etdiyi mövqelərdən çəkilməyə tədbirlər ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün], ta ki qaçqınlara qayıdıb öz xarabalarını abad eyləmək mümkün olsun.

Müsəlmanca savadlı bir şəxs yer axtarır. Xahiş edənlər "Azərbaycan" kantorunda öz adreslərini "Hüseyn" adına qoymalıdırlar.

10209

Doktor **M.M.Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A.Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti
"Kooperatsiya" müalicəxanası

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovının küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrazı-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan

Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov

Əmrazı-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld

Cərrahiyyə 9-11 Sander

Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron

Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines; 12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]

Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik

Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan

Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Finkelşteyn;

Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin

Müalicəxana müdiri bakterioloq Lyuba-şevskaya

Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şəhadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonnı küçə, nömrə 6.

8798

Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

8753

Moskvada təcrübə görmüş diş həkimi **K.S.Kolandskaya-Sanuxat** kabinə açmışdır. Müalicə edir, dişləri doldurur, süni dişlər qayırır və dişləri ağrısız çəkir. Qiymət münasibdir. Qəbul edir: Hər gün səhər saat 9-2-yədək; aşxam saat 5-7-yədək. Adres: Bazarnı və Suraxanski küçələrin küncündə, nömrə 112.

8795

Doktor
Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Diş həkimi
R. S. Fuks

Qəbul edir: 9-dan 10-a dək; 5-dən 7-yə dək. Ünvan: Mariinski, nömrə 18. Ferdinandın aptekası ilə bərabər. Telefon nömrə 34-15.

10202

Diş həkimi
S. M. Hamburq

Nikolayevski nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon nömrə 5-96. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

8756

Doktor
M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrazı-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. "606" və "914" müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Elan

Sabiqdə Tiflis şəhərinin canişin sarayında hər növ çərkəz libası tikməklə məşhur olan Balabəy hal-hazırda Bakı şəhərində Nikolayevski küçədə Seyidəhməd Əzimzadənin dükanında aşağıda adları zikr olunan formaları qəbul edir: "çerkasski kazaçi", "çerkaski imereteniski, çerkaski asetiniski", "Qarabağ çərkəzi" və hər bir formanın şubasını [kürkünü] və Malorossiyski şubalar.

Tikdiyim işlərdən müştərilərin məmnun qalmalarına əminəm.

Kamali-ehtiramla: Balabəy
10204

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyati-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Xanıstan-Ermənistan

"qoşun komandanlığına Kəlbəli Naxçıvanskini": Cəfərqulu xan Naxçıvanskinin oğlu Kəlbəli xan Naxçıvanski nəzərdə tutulur.

"Cəfərqulu xanın dədəsi Kəlbəli xan": burada söhbət, Cəfərqulu xanın ulu babası olan Kəlbəli xan Kəngərlidən gedir.

Teleqraf xəbərləri

"Cəmiyyəti-Əqvam məramnaməsi milləti keyfəmayəşa tərəfdarları tərəfindən kontroledici bir Parlaman vücuda gətirilməsi üçün inqilabi bir təşəbbüsatdır.": tərcüməsi qüsurlu olan bu cümlə belə başa düşülməlidir: "Millətlər Cəmiyyəti sazişi, oliqarxiya tərəfindən nəzarət edilən millətlər parlamenti yaratmaq üçün inqilabi bir təşəbbüsdür."

"Libava": Latviyanın cənub-qərbində, Baltik dənizi sahilində indiki Liepaya şəhəri.

"Mitava": Latviyada, indiki Yelqava şəhəri.

Sülh ətrafında

"Jurnal de Deba" (yaxud "Jurnal de Deba Politik e Literer") [Journal des Débats Politiques et Littéraires]: 1789-1944-cü illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik qəzet.

İrana dair

"Rəcəbəli, Cəfərqulu": hər ikisi İranda quldurluqda ad çıxarmışdılar.

"Lurlar": İranın qərbində yaşayan xalq.

"məndəlilər, gülbağilər": İranda yaşayan kürd tayfalarıdır. "Məndəlilər" yerinə qəzetdə "məndəmilər" getmişdir.

"cəngəlilər": İranda 1915-1920-ci illərdə Qacarlara qarşı partizan hərəkatı (Cəngəlilər hərəkatı) iştirakçıları.

"1907 müahidələrinin": İngiltərə ilə Rusiya arasında 1907-ci ilin avqust ayında Sankt-Peterburqda imzalanan müqaviləyə görə, İran şimalda Rusiyanın nüfuz dairəsi, cənubda İngiltərənin nüfuz dairəsi və mərkəzdə neytral sahə olmaqla üç nüfuz dairəsinə bölünürdü.

"kapitulasyonlar": xarici dövlətlərlə bağlanan müqavilələr nəticəsində əcnəbilərə verilən əlahiddə hüquq və imtiyazlar.

Felyeton
Nəşriyyatımızın əsbabi-tərəqqi və tədənnisi

"Beytül-hikmə sahibi": Orta əsrlərdə islam dünyasında elmi tədqiqat və tərcümələrin həyata keçirildiyi mərkəzlərə "Beytül-hikmə" (Hikmət evi), bu mərkəzin rəhbərinə isə "Sahibül-Beytül-hikmə" (Hikmət evinin sahibi) deyilirdi.

"Nəbti": nəbtilər (yaxud nəbatilər) Suriya ilə Ərəbistan arasında yaşamış qədim sami xalqlarından.

"Bəxtişu ailəsi": Abbasilər dövründə yaşayan xristian həkimlər ailəsi idi. Bu ailədən I Bəxtişu, I Cəbrayıl, Curcis, II Bəxtişu, II Cəbrayıl, III Bəxtişu, I Übeydulla, Yuhanna, IV Bəxtişu, III Cəbrayıl, II Übeydulla kimi həkimlər çıxmışdır.

Hüneyn ailəsi: Orta əsrlərdə alim və tərcüməçilər ailəsi.

Masərcəveyh ailəsi: Orta əsrlərdə alim və tərcüməçilər ailəsi.

Kərxi ailəsi: Orta əsrlərdə tərcüməçi və alimlər ailəsi.

Sabit ailəsi: Orta əsrlərdə alim və tərcüməçilər ailəsi.

Nobəxt ailəsi: Abbasilər dövründə alim və tərcüməçilər ailəsi.

"Bəni-Şakir" (yaxud "Bəni Musa"): Abbasi xəlifəsi Məmun dövründə (IX əsr) yaşamış münəccim Musa bin Şakirin astronomiya və həndəsə alimi olan üç oğlu – Məhəmməd, Əhməd və Həsən.

"Föhrüst": X əsrdə yaşamış ərəb biblioqrafiya alimi İbnün-Nədimin əsəri.

"Kitabüs-siyasə": Platonun "Dövlət" [Politeia] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabün-nəvamis": Platonun "Qanunlar" [Nomoi] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüt-Timaios": Platonun kosmologiya, fizika və biologiya haqqında dialoqlar formasında yazdığı "Timaios" adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Kateqoriyas i əl-məqulat": Aristotelin "Kateqoriyalar" [Categoriae] əsəri nəzərdə tutulur.

"Təhlilül-qiyas": Aristotelin "Birinci analitika" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabül-bürhan": Aristotelin "İkinci analitika" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüc-cədəl": Aristotelin məntiq haqqında traktatı olan "Topika" [Topika] adlı əsər nəzərdə tutulur.

"Kitabül-müğalitat vəl-hikmətül-məm-muhə": Aristotelin əsəri.

"Kitabül-xitabə": Aristotelin "Ritorika" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüş-şe'r": Aristotelin "Poetika" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüs-səmaüt-təbii": Aristotelin "Fizika" [Physica] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüs-səma vəl-aləm": Aristotelin "Səma haqqında" [De Caelo et Mundo] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabül-asarül-ülviyyə": Aristotelin "Meteorologiya" [Meteorologica] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabül-heyəvan" (Heyvanlar kitabı): Aristotelin heyvanlar aləmi haqqında yazdığı bir neçə əsərin ərəbcə tərcüməsini özündə ehtiva edən kitab.

"Kitabül-hüruf vəl-ilahiyyat": Aristotelin "Metafizika" [Metaphysica] adlı əsəri nəzərdə tutulur.

"Tacəddin Yaqub bin İshaq əl-Kindi": Yaqub bin İshaq əl-Kindi və Tacəddin əl-Kindi fərqli şəxslərdir.

"Kitabül-füsul": Hippokratın "Aforizmlər"i nəzərdə tutulur.

"Kitabül-təqdimətül-mərifə": Hippokratın "Proqnozlar" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüz-zahirat": Evklidin "Phainomena" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabi-ixtilafül-mənazir": Evklidin "Optika" əsəri nəzərdə tutulur.

"Kitabüs-siqəl vəl-xiffə": Evklidin "De gravi et levi" əsəri nəzərdə tutulur.

"İbnül-Bitriqin Kitabül-əməl bil-üstürlabil-müsəttəh...": "Kitabül-əməl bil-üstürlabil-müsəttəh" adlı əsər İbnül-Bitriqə deyil, VIII əsr əsəb astronomu İbrahim Fəzariyə məxsusdur.

"Kitabi-cürmüş-şəmsi vəl-qəmər": Aristarxusun "Günəş və Ayın ölçüləri və məsafələri" əsəri nəzərdə tutulur.

Azərbaycanda

"18 mart facieyi-əliməsi": 31 Mart soyqırımı nəzərdə tutulur.

Ermənistanda

"Göllər dairəsində… Diqor, Mucul, Çobançöl və Mahalasa": buradakı yer adları çox güman ki, təhrif edilmişdir. "Göllər" yerinə Gölə (Türkiyənin Ərdahan ilinin ilçəsi); "Mucul" yerinə "Mucuq" (Gölə ilçəsinin kəndi, hal-hazırda "Beşikdaş" adlanır); "Çobançöl" yerinə Çobanköy (Gölə ilçəsinin kəndi); "Mahalasa" yerinə "Mollahəsən" (Gölə ilçəsinin kəndi) olmalı idi. Diqor isə Türkiyənin Qars ilinin ilçəsidir.